

ЯК ПСИХОЛОГІЧНО ПІДГОТУВАТИ ДИТИНУ ДО ШКОЛИ

Багато батьків вважають, що підготовка до школи обмежується умінням читати, писати і рахувати. Але це, насправді, - лише верхівка айсберга.

Підготовка до школи – питання набагато більше і складніше.

У теорії ні писати, ні читати, ні тим більше задачки вирішувати дитина не повинна вміти. У кожному разі, звичайна школа зобов'язана прийняти дитину і навчити її цьому. Але на практиці, краще, якщо дитина буде мати уявлення про навчальну діяльність, інакше малюку буде важко наздогнати навчальний темп, або дитина буде відставати від більш підготовлених однолітків і відчувати себе незатишно серед однокласників.

Основні моменти, які необхідно врахувати при підготовці малюка:

- ☐ розвиток загального кругозору (найкращий спосіб розширити горизонт знань - це бесіди з дитиною «про життя», спільне читання книжок і обговорення їх змісту);
- ☐ вивчення цифр і букв, кольорів і геометричних фігур, понять право / ліво, маленький / великий, вузький / широкий та інше;
- ☐ по можливості - вміння читати (по складах хоча б) і рахувати (в межах 10);
- ☐ в обов'язковому порядку розвиток дрібної моторики.

Необхідність цього пояснюється і у розвитку вміння писати, і у розвитку мови (у структурі мозку дитини обидва ці центри щільно «зчеплені»).

Щоб розвивати моторику дитині потрібно побільше ліпити, малювати, працювати з конструктором, займатися з дрібними предметами. Наприклад, намистинки, монетки, сірники, зубочистки. З цих предметів можна робити намисто, фенічки, викладати картини, створювати аплікації – все це розвиває, крім іншого, ще й увагу, і посидючість дитини;

- ☐ тренування пам'яті. Відмінно підійде заучування віршиків і текстів пісень (крім розвитку пам'яті, це дасть можливість блиснути в школі на заняттях вашому малюкові);
- ☐ вміння аналізувати, класифікувати. Це звучить складно – «причинно-наслідкові зв'язки», - але насправді мається на увазі, що дитина може переказати прочитану історію сама, структурувати її, виявити, що і в якій послідовності сталося, вміє зібрати ціле з частин картинки, розкласти предмети за якогось певного ознакою, наприклад, за кольорами, розмірами або приналежністю (їжа, іграшки, одяг).

Проте слід розуміти, що навички дитини та її здібності і психічна зрілість - не одне і те ж. Крім того, батьки часто забувають, що важливі не стільки вміння, скільки пізнавальна активність дитини - жага знань, бажання пізнавати нове.

Нерідко батьки помилково сприймають власного малюка, як «посудину для знань», яку потрібно наповнити, а не як «факел», який необхідно запалити.

Крім запасу знань, підготовка до школи передбачає наступні вміння дитини:

- спілкуватися, розуміти і застосовувати поведінкові норми;
- не боятися контактувати з однолітками і дорослими;
- вміти відстоювати власну позицію словесно, аргументовано;
 - усвідомлювати значення навчання в школі, порядок і правила навчання;
- вміти підкорятися правилам, виконувати команди, розуміти, що таке дисципліна;
- мати бажання вчитися, позитивну мотивацію до навчання;
 - вміти за своєю ініціативою і цілеспрямовано працювати над завданням, планувати, організовувати свої дії, усвідомлювати їх наслідки. Як приклад можна навести збір свого портфеля в школу і виконання домашніх завдань – це дитина повинна робити самостійно, інакше, якщо з першого класу ви залишите це за собою, то, як підтверджують психологічні дослідження, з імовірністю 70% цей обов'язок, так і залишиться на батьківських плечах до самого випускного;
- мати позитивне ставлення до світу, а головне до самого себе.

Ще одним важливим моментом є готовність організму дитини до школи. У перший рік навчання навантаження на імунітет буде дуже серйозним, тому обов'язково займіться фізичною підготовкою дитини та оздоровленням перед вступом до школи.

І саме головне правило: «Любіть дитину мудрою любов'ю, навчайте її допомагати іншим і просити про допомогу, товаришувати з дітьми. Пам'ятайте, що дитина має право чогось не знати, залишатися дитиною і що попереду багато років навчання і вашої сумісної діяльності».

ЧИМ ЗАШКОДИТЬ НАВЧАННЯ ДО ШКІЛЬНОГО ДОЗРІВАННЯ

Нерідко можна почути таке: «Наш хлопчик до школи вже вмів читати та рахувати, був дуже обізнаним. А сусідського скільки не вчили, все в одне вухо влітало, з другого вилітало. І ось через два роки навчання наш приносить найнижчі бали та купу зауважень, а сусідський — майже відмінник. Як це?» Висока ймовірність, що в першій дитині не було шкільної зрілості, а в другій — була. Тож перше, з чим доведеться змиритися батькам: знання, звісно, корисні, але вони не є показником зрілості дитини. Річ, переважно, у фізіології: у якому стані організм дитини, зокрема нервова система.

Статистика доводить: лише половина 6-річних дітей має достатній показник шкільної готовності. Серед 7-річних лише у чверті обстежених виявили низькі показники. А серед тих, хто до цього віку відвідував дитсадки, студії, гуртки, був лише 1% не готових до школи. Тож підготовка та дозрівання дають змогу кожній дитині проявити себе.

Якщо ж дитина піде до школи раніше, ніж дозріє до цього, то не зможе продемонструвати весь потенціал. Здавалося б, що поганого в школі? Хай навчається та дозріває одночасно. Але за цей час в учня може сформуватися репутація непосидючого, нетямущого, до нього ставитимуться упереджено. Або ж він сам звикне до навчальних невдач, тож бажання вчитися зникне.

ЯКІ ПОКАЗНИКИ ШКІЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НУШ?

1. Зріла гра.

Дитина не просто маніпулює іграшками, а розподіляє ролі, вигадує сюжет, у неї добре розвинена уява. Спробуйте додати нові обставини у звичну гру: скажімо, до Покемона прилетіли друзі з іншої планети. Або перукар не просто стриже — сьогодні його запросили до зоопарку причепурити тварин. Наскільки охоче дитина сприйме новий поворот сюжету? Чи здатна вона самостійно розвивати ідею, чи вигадує цікаві деталі?

Звичайна настільна гра-бродилка, у якій потрібно по черзі кидати кубик та пересувати фішки, теж може показати, чи стабілізувалася нервова система дитини. Якщо малюк може спокійно чекати своєї черги та приймає поразку без істерик (трохи засмучується — це нормально) — швидше за все перед вами потенційний першачок.

2. Фізіологічна зрілість

Філіппінський тест — один з головних критеріїв шкільної зрілості. Він показує, чи був у дитини «стрибок зростання», який полягає в істотному подовженні рук і ніг. Потрібно попросити сина чи доньку доторкнутися правою рукою до лівого вуха, перекинувши руку над головою. Результат досить точно відображає ступінь зрілості організму.

Другий тест — на координацію рухів. Дитині треба одночасно правою рукою погладити себе по голові, а лівою — поплескати по животу. Фізіологічна зрілість — важлива, і цей показник не обдуриш. Організм повинен бути готовий витримувати певні розумові та фізичні навантаження. А якщо цього ще немає, дитині доведеться в школі працювати на межі перевтоми.

3. Опосередковані пам'ять та увага.

Чи здатна дитина управляти пам'яттю та увагою? Чи може вона вивчити віршик не мимоволі, а цілеспрямовано? Або утримувати увагу на одному предметі? Від того, як повноцінно починають працювати лобові ділянки кори

головного мозку, ці процеси стають опосередкованими, виборчими, довільними. Розвивається логічна пам'ять.

4. Абстрактне мислення.

В активній мові дитини має з'явитися чимало узагальнюючих слів, а також підрядні речення. Формується словесно-логічне мислення замість наочно-схематичного. Найпростіший приклад: майбутній першокласник може вже про щось розмірковувати, щось порівнювати, узагальнювати, не маючи цих об'єктів у полі зору.

5. Самообслуговування.

Якщо дитина не навчена самостійно їсти чи одягатися, у школі ці проблеми створюватимуть додатковий стрес. До того ж прагнення до самостійності, автономії свідчить про те, що малюк налаштований дещо відокремитися від батьків. Він принаймні не почуватиметься без них у класі безпорадним та не проситиметься додому.

Отже, без базових навичок самообслуговування краще почекати зі школою. Але не треба цей пункт перебільшувати. Якщо дитина не може самотійно зав'язати шнурки — це не привід залишатися вдома на рік, досить буде купляти взуття на липучках, які вона вміє застібати. Якщо проблема з гудзиками — хай куртка буде на блискавці.

6. Комунікаційні навички.

Якщо дитина не вміє знайомитися, гратися і вливатися в нові колективи, варто ще до школи навчити її цього. Майбутній першокласник має вміти просити про допомогу і пояснювати свої потреби. Також важливе вміння слухати і не перебивати. Наприклад, якщо дитина здатна мінімум 20 хвилин захоплено дивитися та слухати виставу, розповідь, виступ, вона готова до сприйняття інформації на уроках. Якщо ж ні, то вона просто знудиться в школі.

7. Криза.

Як не дивно, її початок — це позитивна ознака. Раніше цю кризу називали «семи років», але нині вона настає і в шість. Криза розвивається не через те, що дитина йде до школи і набуває нового статусу, як часто неправильно трактують, а, навпаки, ще до школи свідчить про готовність навчатися, бо є бажанням нового статусу. Може йти фоном негативізм, упертість, але це лише побічні ефекти того, що дитину більше не влаштовує статус малюка. Вона хоче займати те саме місце, що й дорослі, знати про світ так само багато, стати фізично досконалою. Недарма в минулі віки в цей час до дитини починали ставитися як до дорослої людини, яка ще мало що вміє, але має ті самі права та обов'язки — стає отроком.

Чому «зріла» дитина може бути не готова до школи

Окрема проблема: частина дітей з достатнім рівнем шкільної готовності не хоче вчитися і робитиме це на низькому рівні. Чому? Причина — негативна мотивація до навчання в школі (її фіксують у кожної 20-ої дитини зі шкільною готовністю). Наприклад, не хочеться розлучатися з батьками чи бабусею, якщо не відвідувала дитсадок, боїться невідомого. Або ж батьки чи старші брати і сестри казали, що школа — то нудно, важко, часто сварять та соромлять. Тож треба подбати ще й про психологічну готовність, мотивувати до навчання. Неправильна мотивація: бо це треба батькам, бо вчитися — «це як робота», щоб не працювати (так сприймають діти фразу «а то станеш двірником»), бо вже виріс.

Найкраща мотивація першокласника: у школі цікаво, а те, що вивчаєш там, — корисно. Розкажіть, приміром, як вивчали на географії країни, які потім побачили під час туристичних подорожей, як навчилися розмовляти іноземною мовою, і це допомогло спілкуватися, як опанували цікаві спортивні ігри тощо.

ПОРАДИ БАТЬКАМ МАЙБУТНІХ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

1. Радійте Вашій дитині!
2. Розмовляйте з дитиною спокійним голосом. Для дитини Ви – зразок мовлення, адже вона вчиться мови, наслідуючи, слухаючи, спостерігаючи. Ваша дитина буде говорити так, як Ви. Малюк успішніше засвоює мову тоді, коли дорослі слухають його, спілкуються, розмовляють. Виявляйте готовність слухати. Якщо роль слухача Вас втомлює, якщо Ви поспішаєте, не забувайте: терпіння, виявлене в дошкільний період, суттєво полегшить ваші проблеми в майбутньому.
3. Щодня читайте дитині. Розучуйте скороговки, чистомовки для розвитку мовлення та збагачення словникового запасу дитини.
4. Приділяйте дитині якомога більше часу. Саме в дошкільні роки закладаються основи впевненості в собі та успішного спілкування поза сім'єю. Від рівня раннього мовленнєвого розвитку залежатиме подальший процес росту дитини в школі.
5. Не забувайте, що мова та мовлення краще розвиваються в атмосфері спокою, безпеки та любові.
6. У кожної дитини свій темперамент, свої потреби, інтереси. Поважайте її неповторність.
7. Розвивайте основні лінії дошкільного дитинства — вміння слухати, бачити, відчувати.
8. Допомагайте дитині розвивати дрібну моторику м'язів руки, аби їй було легше опановувати письмо. Для цього необхідно вчити малюка вирізати, малювати, зафарбовувати, будувати, складати невеликі за розміром деталі, зображення. Навчіть дитину зав'язувати та розв'язувати вузлики, застібати гудзики, блискавки.
9. Забезпечуйте можливості та умови для повноцінної гри. Гра — це провідна діяльність дошкільника. «Чим краще дитина грається, тим краще вона підготовлена до навчання у школі».
10. Допомагайте дитині осягнути склад числа. Немає необхідності, щоб вона механічно лічила до 100 і більше. Нехай рахує до 10-20, але особливо важливо розуміти і знати, з яких чисел складається 5, а з яких — 7 тощо. Це є основою понятійного мислення, розуміння основ математики, а не механічного запам'ятовування.
11. Працюйте над розвитком пам'яті малюка, його уваги, мислення. Для цього пропонується багато ігор, головоломок, задач у малюнках, лабіринтів тощо в різних періодичних та інших виданнях.
12. Запровадьте в сім'ї єдиний режим і дотримуйтеся його виконання (обов'язково всі члени родини!).
13. Дитина повинна мати певне доручення та обов'язки і відповідати за його виконання.

14. Необхідною умовою емоційно-вольового розвитку малюка є спільність вимог до нього з боку всіх членів родини.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПСИХОЛОГА ДЛЯ БАТЬКІВ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Підтримайте в дитині його прагнення стати школярем. Ваша щира зацікавленість в його шкільних справах і турботах, серйозне відношення до його перших досягнень і можливих труднощів допоможуть першокласникові підтвердити значущість його нового становища.

Обговоріть з дитиною ті правила, обов'язки і норми, з якими вона зустрінеться в школі. Поясніть їх необхідність.

Ваша дитина прийшла в школу, щоб вчитися, у неї може щось не відразу виходити. Це природно. Дитина має право на помилку.

Складіть разом з дитиною розпорядок дня, стежте за його дотриманням. Не пропускайте труднощі, можливі у неї на початковому етапі оволодіння навчальними навичками. Якщо у першокласника, наприклад, є логопедичні проблеми, намагайтеся впоратися з ними на першому році навчання або ще до школи.

Підтримаєте дитину в його бажанні добитися успіху. У кожній роботі обов'язково знайдіть, за що можна його похвалити.

Пам'ятаєте, що похвала і емоційна підтримка («Ти так добре впорався із завданням!») здатні помітно підвищити інтелектуальні досягнення дитини.

Якщо вас щось непокоїть в поведінці дитини, його навчальних справах, не соромтеся звертатися за порадою і консультацією до вчителя або шкільного психолога.

Зі вступом до школи в житті вашої дитини з'явиться людина більш авторитетна, ніж ви. Це – вчитель. Поважайте думку дитини про свого педагога. Не обговорюйте його в присутності сина чи доньки.

Навчання - це нелегка і відповідальна праця. Вступ до школи істотно міняє життя дитини, але не повинно позбавляти її різноманіття, радості, гри. У першокласника повинно залишатися досить часу для ігрових занять.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ДЛЯ БАТЬКІВ МАЙБУТНЬОГО ПЕРШОКЛАСНИКА

- Починайте "забувати" про те, що ваша дитина маленька. Давайте їй посильну роботу вдома, визначте коло її обов'язків. Зробіть це м'яко: "який ти в нас уже великий, ми навіть можемо довірити тобі помити посуд".
- Визначте загальні інтереси. Це можуть бути як пізнавальні інтереси (улюблені мультфільми, казки, ігри), так і життєві (обговорення сімейних проблем).
- Залучайте дитину до економічних проблем родини. Поступово привчайте порівнювати ціни, орієнтуватися в сімейному бюджеті (наприклад, дайте гроші на хліб і на морозиво, коментуючи суму на той і на інший продукт).
- Не лайте, а тим більше – не ображайте дитини в присутності сторонніх. Поважайте почуття й думки дитини. На скарги з боку навколишніх, навіть учителя або вихователя, відповідайте: "Спасибі, ми обов'язково поговоримо на цю тему".
- Навчіть дитину ділитися своїми проблемами. Обговорюйте з нею конфліктні ситуації, що виникли з однолітками і дорослими. Щиро цікавтеся її думкою, тільки так ви зможете сформувати в неї правильну життєву позицію.
- Постійно говоріть з дитиною. Розвиток мовлення - запорука гарного навчання. Були в театрі (цирку, кіно) - нехай розповість, що більше всього подобалося. Слухайте уважно, ставте запитання, щоб дитина почувала, що це вам цікаво.
- Відповідайте на кожне запитання дитини. Тільки в цьому випадку її пізнавальний інтерес ніколи не вгасне.
- Постарайтеся хоч іноді дивитися на світ очима вашої дитини. Бачити світ очима іншого - основа для взаєморозуміння.

- Частіше хваліть вашу дитину. На скарги про те, що щось не виходить, відповідайте: "Вийде обов'язково, тільки потрібно ще раз спробувати". Формуйте високий рівень домагань. І самі вірте, що ваша дитина може все, потрібно тільки допомогти. Хваліть словом, усмішкою, ласкою й ніжністю.
- Не будуйте ваші взаємини з дитиною на заборонах. Погодьтеся, що вони не завжди розумні. Завжди пояснюйте причини ваших вимог, якщо можливо, запропонуйте альтернативу.
- Повага до дитини зараз - фундамент шанобливого ставлення до вас тепер і в майбутньому.

АБЕТКА ПОРАД

А — аналізуйте, що дитина дивиться по телевізору чи в Інтернеті.

Б — будьте толерантними під час розмови з дитиною.

В — вас запитують — уважно слухайте, давайте відповіді.

Г — говоріть із дитиною у зрозумілій, прийнятній для неї формі.

Д — дивіться телевізор, читайте журнали разом із вашою дитиною.

Е — економте свій час і сили на вмовляння дитини прочитати якусь книжку чи подивитися певну передачу; напевно, їй це ще зарано — на все свій час.

Є — єдність поглядів, оцінок батьків у тому, що дивиться, читає, у що грається дитина на комп'ютері.

Ж — життя дитини не має обмежуватися телевізором, комп'ютером чи плеєром.

З — з розумінням ставтеся до телепрограм, які обирає дитина, зважайте на її вік, інтереси тощо.

І — ігри на комп'ютері заміняйте рухливими іграми надворі.

К — купуйте дитині тільки необхідне, не потурайте її забаганкам.

Л — любіть ваших дітей та приділяйте їм більше уваги.

М — мистецтво — це не лише телебачення, преса та Інтернет.

Н — не кажіть дитині: «Тобі ще рано це дивитися», — просто перемкніть канал на ту програму, яку можна дивитися разом із нею.

О — обговорюйте з дитиною побачене по телевізору.

П — поважайте думки дитини.

Р — радійте та сумуйте разом із дитиною в повсякденному житті, коли дивитеся чи обговорюєте телепередачу або книжку.

С — стежте за своєю поведінкою, бо діти наслідують вас.

Т — творчий потенціал дитини розвивайте.

У — успіх у вихованні залежить від здорової атмосфери в родині.

Ф — фарби та палітра кольорів у вашому житті нехай завжди сяє лише веселими барвами.

Х — хай завжди дитина відчуває ваш інтерес до себе.

Ц — цікавтеся друзями дитини: запрошуйте їх до себе в гості, дізнавайтеся і про їхні захоплення, погляди на життя, про те, що вони читають, тощо.

Ч — частіше допомагайте дитині виконувати доручену справу, але не виконуйте її за дитину.

Ш — шум - це ворог здоров'я дитини.

Щ — щастя і радість дітей - у ваших руках.

Ю — юнацький вік — це найкращий період у житті дитини.

Я — якщо хочете, щоб ваша дитина була ввічливою, порядною, люб'язною, правдивою, ставилася до всіх із любов'ю, дотримуйтеся самі цих порад.

